

Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma

Pieksämäen nuorisotoimi 2024

Nuorisotoimessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta/nuorta tulee yhdenvertaisuuslain mukaan suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Lapsella/nuorella on oikeus saada apu ja tukea sitä tarvitessaan.

Missään nuorisotoimen tiloissa tai toiminnoissa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten/nuorten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten/nuorten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten/nuorten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista tiedotetaan myös lapsen/nuoren huoltajia tarvittaessa.

Pieksämäen nuorisotoimessa pidetään kiinni siitä, että lapsella/nuorella tulee olla turvallinen kasvuympäristö, jossa ei sallita kiusaamista. Kiusaamista estääkseen nuorisotoimen työntekijät ovat luoneet yhteiset yksinkertaiset säännöt toiminnalle. He myös ylläpitävät sääntöjä omalla toiminnallaan. Lasten/nuorten kaveri – ja ystävyysuhteilla on suuri merkitys kiusaamisen ehkäisyssä.

Mitä kiusaaminen on?

Kiusaaminen on sitä, että lapsi/nuori joutuu toistuvasti yhden tai useamman lapsen/nuoren kielteisten tekojen kohteeksi. Kiusaamisen vuoksi lapsi/nuori voi tuntea itsensä muuta huonommaksi, uhatuksi, arvottomaksi, torjutuksi ja niin edelleen. Kiusaaminen on ryhmäilmiö, missä ilmenee useita rooleja: kiusaaja, kiusattu, apuri, kannustaja, puolustaja sekä hiljainen hyväksyjä. Kiusaaminen voi olla joko suoraa tai epäsuoraa, fyysistä, sanallista tai psyykkistä ja siihen liittyy aina vallankäyttö. Kiusaamisella on erilaisia muotoja. Eriyisen vaikeaa kiusaamisen tunnistaminen on silloin, kun sitä tapahtuu verkossa.

Nuorisotoimen eri toiminnoissa voi esiintyä esimerkiksi seuraavia kiusaamisen muotoja:

Fyysinen kiusaaminen:

- Lyöminen
- Potkiminen
- Kamppaaminen
- Esteenä oleminen
- Vaatteiden repiminen
- Nipistely
- Töniminen

Psyykkinen kiusaaminen:

- Uhkailu
- Manipulointi
- Kiristäminen
- Ilveily, ilmeily
- Poissulkeminen
- Selän takana puhuminen
- Puhumatta jättäminen
- Somessa/verkossa tapahtuva kiusaaminen

Sanallinen kiusaaminen:

- Haukkuminen
- Nimittely
- Härnäminen
- Lällättäminen
- Vaatteiden, hiusten yms. kommentoiminen

Miten ehkäisemme kiusaamista?

Tärkeää on olla läsnä ja näin ohjata tilanteita ja myös ennaltaehkäistä mahdollisia kiusaamistilanteita edes syntymästä. Myös pienten riitojen ja konfliktien oikeanlaiset ratkaisut ovat kiusaamisen ehkäisyä. Riitojen ja konfliktien syyt täytyy myös selvittää kunnolla ja niiden jälkeen seurata tilannetta. Tavoite on, että kiusaaminen ei pääsisi edes alkamaan. Nuorisotoimen työntekijöiden tehtävä on luoda eri toimintoihin sellainen ilmapiiri, jossa lapsi/nuori uskaltaa tulla kertomaan hänelle tapahtuneista asioista ja että hän luottaa työntekijöihin.

Täytyy myös osata tunnistaa kiusaamisen eri muodot ja siihen tarvitaan nuorisotoimen työntekijöiltä nuorten ja eri ryhmien tuntemista sekä kykyä tunnistaa lasten/nuorten erilaiset tarpeet. Kiusaamisen ennaltaehkäisyssä tärkeää on oikeudenmukaisuus, tilanteiden sanoittaminen ja tunnetaitojen opettelu sekä lasten tasa-arvoinen kohtaaminen.

Miten kiusaamiseen puututaan?

Nuorisotyöntekijä reagoi aina kiusaamiseen sitä nähdessään, tunnistaa kiusaaminen, puuttuu siihen yhdessä sovituilla tavoilla sekä arvioi ja havainnoi yksilön/ryhmän toimintaa lapsiryhmää. Kiusaamisen tunnistaminen ei ole aina helppoa, koska se voi tarkoittaa eri yksilöille eri asioita. Joskus nuorisotyöntekijän täytyy toimia lapsen/nuoren tulkkina, koska lapselta puuttuu usein sanat kertoa kokemastaan. Työntekijän täytyy kuitenkin olla puolueeton. Se, miten lapset/nuoret kokevat erilaiset tilanteet, voi vaihdella suurestikin, mutta lapsen/nuoren kokemus on hänelle itselleen se todellinen tilanne. Kielteisen toiminnan kohteeksi joutunut lapsi/nuori on kuitenkin loukkaantunut fyysisesti tai psyykkisesti riippumatta siitä, onko toiminta ollut tahallista vai tahatonta.

Kiusaamiseen puuttumisesta keskustellaan aina molempien osapuolten eli kiusaajan ja kiusatun kanssa. Kiusaaminen ja kiusatuksi tuleminen ovat nuorisotyössä aina yhdessä konfliktissa mukana olevien lasten ja nuorten kanssa selvitettäviä asioita. Nuorisotoimen henkilöstön tehtävänä on lisätä lasten ja nuorten tietoisuutta kiusaamisesta ilmiönä. Kiusaamisen ehkäisyssä kasvatuskumppanuus ja yhteiset arvot ovat erityisen tarpeellisia eri toimijatahojen kanssa. Kaikkien toimijatahojen osallistaminen ja tietoisuuden lisääminen aiheesta ovat tarpeen, jotta kiusaamiseen puuttuminen tuo toivotun tuloksen ja kiusaaminen loppuu. Myös lapsen/nuoren vanhemmilla on merkittävä rooli kiusaamisen ehkäisyssä ja siinä miten he lapselle/nuorelle sitä itse sanoittavat ja hyväksyvät.

Kiusaamisen ehkäisyn keinoja

- Turvallinen ilmapiiri
- Sosiaaliset ja emotionaaliset taidot
- Työntekijän aktiivinen havainnointi, ohjaaminen ja osallistuminen eri toiminnoissa
- Lapsen/nuoren osallisuus ja kuulluksi tuleminen
- Tapa- ja moraalikasvatus
- Lapsen/nuoren itsetunnon vahvistaminen

- Tasa-arvon edistäminen
- Erilaisuuden arvostaminen
- Yhteistyö kaikkien kasvattajien kanssa

Miten puutun?

Työntekijät:

- kiusaamiseen puuttumisessa keskeistä on tasapuolinen tilanteen ja kiusaamistekojen selvittäminen kaikkien osapuolten ja tarvittaessa sivustaseuraajien kanssa.
- osapuolten kuuleminen erikseen ja yhteisen keskustelun järjestäminen
- anteeksipyyntömahdollistaminen kiusaajalle ja huonosti käyttäytyneelle
- tilanteen seurannasta sopiminen ja turvallisuuden varmistaminen
- kurinpitokeinojen ja turvaamistoimien käyttö
- palveluohjaus tukipalveluihin tarvittaessa
- tarvittaessa kiusaamisesta ilmoittaminen muille viranomaisille, kuten sosiaalitoimeen tai poliisille ilmoittaminen.

Lapset ja nuoret:

Miten toimia kiusaamistilanteessa?

1. Lähde pois kiusaajan luota.
2. Kerro aikuiselle, kun huomaat kiusaamista.
3. Ole kiusatulle kaveri, älä jätä häntä yksin.
4. Rohkaise kiusattua kertomaan kiusaamisesta jollekin aikuiselle, voit myös itse tarjoutua kertomaan hänen puolestaan.

Sinun teoillasi on merkitystä. Jo pienikin ystävällinen ele voi auttaa kiusattua jaksamaan eteenpäin. Jokainen voi omalla kohdallaan miettiä, mitä voisi tehdä kiusatun tilanteen parantamiseksi. Kiusatun puolustajat ovat tutkimuksen mukaan kaikista suosituimpia tyyppisiä. Heikomman puolelle asettuvia ihailloita.

Jos huomaat kiusaamista, kannattaa huomioida seuraavia asioita:

Kiusaaminen vaikuttaa itsetuntoon ja siihen, millaisena itsensä kokee. Kiusattu saattaa uskoa, että hänessä on jotain pahasti vialla. Kiusatun voi olla vaikea luottaa muihin. Kaveri- tai seurustelusuhhteissa läheisyys saattaa tuntua pelottavalta. Muistikuvat kiusaamisesta voivat vaikuttaa aikuisenakin. Kokemukset kiusaamisesta voivat nostaa pintaan surua, vihaa ja häpeää. Kiusaamiskokemukset voivat olla henkilön masentuneisuuden, päihteiden käytön tai itsetuhoisuuden taustalla. Juuri sinä voit auttaa!